

ВІСНИК ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

ОФІЦІЙНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
ВИЩОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ

Заснований у 1994 році

6/2012

Видається шість разів на рік

Передплатний індекс 74156

Свідоцтво

про державну реєстрацію № 10780 Серія KB
від 22.12.2005 р.

Засновник:

Вищий господарський суд України

Адреса редакційної колегії:

01016, м. Київ, вул. О. Копиленка, 6

Головний редактор:

Осетинський А. Й.

Видавець:

Видавнича організація
«Юрінком Інтер»

УДК 347.13

А. В. Коструба,

кандидат юридичний наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

СТРОКИ ЯК УНІВЕРСАЛЬНІ ПРАВОПРИПИНЯЮЧІ ЮРИДИЧНІ ФАКТИ В МАЙНОВІЙ СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Статтю присвячено дослідженню строків у цивільному праві як правоприпиняючих юридичних фактів. Проаналізовано види строків та форми їх впливу на правові явища. Досліджено механізми припинення прав, обов'язків та правовідносин внаслідок закінчення строків у цивільних правовідносинах.

Ключові слова: строк, термін, юридичний факт, правоприпиняючий юридичний факт, припинення прав.

Питання строків є актуальним у будь-якій галузі права. Пояснення цьому можна знайти в самій природі строків, їх різноманітні, властивостях та формах прояву. Строки, будь то моменти, терміни, проміжки чи інші значення, в яких використовується це поняття, є дуже важливими для всього права. Адже саме строк є тією категорією, якою позначають час у праві. Все у праві має свій початок, термін існування і закінчення, у зв'язку з чим строк набуває властивостей безальтернативного способу виміру правової динаміки. Саме тому строки як певні способи виміру часу завжди привертали увагу науковців з різних галузей науки і техніки. Стосовно цього питання в цивільному праві завжди точаться дискусії, приводами до яких є поняття строків, їх види або властивості. Іноді багатогранність часового виміру правових явищ не дозволяє дати чіткої відповіді на те чи інше питання. Ця властивість була перенесена і у сферу дослідження строків як юридичних фактів. Питання строків як правоприпиняючих юридичних фактів є одночасно і дискусійним, і малодослідженим, і актуальним, у зв'язку з чим потребує більш детального вивчення.

Питанню строків в цивільному праві були присвячені праці таких видатних вітчизняних і зарубіжних вчених, як Т. М. Вахонєва, В. П. Грибанов, Є. А. Загорулько, Н. С. Куз-

нецова, О. П. Печений, Н. М. Токар, Н. В. Хашівська, В. І. Цікало, О. В. Шовкова, Я. М. Шевченко та інші.

Метою статті є розгляд строків як явищ правової дійсності щодо їх можливості призводити до настання юридично значущих наслідків у вигляді припинення прав, обов'язків чи правовідносин, тобто можливості виступати правоприпиняючими юридичними фактами в цивільному праві.

Можна сказати, що у праві відбиваються майже всі часові параметри будь-якої юридично значущої діяльності, у тому числі її тривалість, інтенсивність, перервність (безперервність). Правовою матерією фіксуються чіткі часові межі різних дій – дозволених, заохочувальних, рекомендованих або небажаних, а також настання з їх закінченням певних юридичних наслідків. Різними є форми використання часових категорій у правових нормах, однак безсумнівим є те, що від влучного вибору й обґрунтованого встановлення часового компоненту норми права залежить ефективність правового регулювання в цілому [1, с. 171]. Можна погодитися з думкою Т. Вахонєвої, яка дотримується концепції строків як юридичних фактів і вважає, що строки як окрема категорія серед юридичних фактів постійно знаходяться у стані руху, визначають часові параметри тих чи інших цивільних правовідносин і перетво-

рюються з дій у події, із суб'єктивної категорії в об'єктивну і навпаки [2, с. 44]. Строки у цивільному праві є досить вагомою правовою категорією, яка зумовлює не тільки упорядкування цивільного обороту у часовому відношенні, а й забезпечує можливість здійснення та реалізації суб'єктами цивільних відносин своїх прав, спонукання зобов'язаних осіб до виконання своїх обов'язків та можливість своєчасного захисту порушених прав учасників правовідносин [3, с. 68]. Суб'єкти, реалізуючі свої права, зацікавлені у тому, щоб вони (права) та обов'язки здійснювалися не лише належним чином, а й своєчасно [2, с. 40].

Варто звернути увагу на те, що напередодні прийняття нового Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) його розробники вказували на паралельне уживання у правничій літературі, актах Президента й Кабінету Міністрів України слів «строки» і «терміни» для позначення понять, що відповідають російському «сроки». Ситуація не змінилася й після прийняття нових кодифікованих актів законодавства. Так, Сімейний кодекс України (далі – СК України) містить ст. 12, присвячену лише строкам [1, с. 171]. Водночас ЦК України у частинах 1 і 2 ст. 251 містить такі визначення: «Строком є певний період у часі, зі впливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення» [4]. Своє визначення строку надає А. Жигунова, на думку якої, строк – це певний відрізок часу, із закінченням або настанням якого норми права пов'язують виникнення чи припинення правовідносин. На думку В. Луця, правовий строк – це час, з настанням чи впливом якого пов'язана та чи інша подія або дія, що має юридичне значення [2, с. 41].

За визначенням ЦК України строки, будь то строки чи терміни, не є юридичними фактами. Оскільки юридичні факти є діями чи подіями, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення правовідносин, строки та терміни, відповідно до ЦК, є ідентифікаційною властивістю юридичних

фактів, оскільки «з їх впливом (настанням) пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення». У зв'язку з цим строк чи термін лише певною мірою виражають юридичний факт, але самі по собі не є ним. Строк чи термін був би юридичним фактом, якщо б визначення було таким: «Строком є певний період у часі, зі впливом якого пов'язано виникнення, зміна чи припинення цивільних прав, обов'язків, правовідносин чи правосуб'єктності». І за аналогією: «Терміном є певний момент у часі, з настанням якого пов'язано виникнення, зміна чи припинення цивільних прав, обов'язків, правовідносин чи правосуб'єктності». На нашу думку, строки та терміни є самостійними юридичними фактами, а не умовами настання чи ідентифікуючими ознаками таких фактів. Обґрунтувати цю тезу можна зважаючи на момент припинення ряду цивільно-правових договорів. Зокрема, п. 5 ч. 1 ст. 1141 ЦК України встановлює, що договір простого товариства припиняється у разі впливу строку договору простого товариства [4]. У цьому разі правоприпиняючим юридичним фактом є момент закінчення строку дії договору простого товариства. Тобто сам строк, а точніше момент його завершення, є самостійним правоприпиняючим юридичним фактом. Згідно ж зі ст. 251 ЦК України із закінченням строку дії договору простого товариства має відбутися певна дія чи подія, з якою і пов'язується припинення правовідносин між учасниками договору. Такий підхід, по-перше, позбавляє строки і терміни будь-якого самостійного значення, а по-друге, прив'язує до них обов'язкову обставину існування – дії чи події, без яких вони не мають жодного сенсу і без яких неможливо запустити механізм правоприпинення. Якщо ж дії чи подія, що увінчує закінчення строку, є фактом припинення договору, то, з погляду теорії юридичних фактів, юридичний факт припинення дії договору припиняє дію договору. Пояснюємо юридичне явище за допомогою самого юридичного явища, що є неправильним. Припинення договору в такому разі є наслідком юридичного факту (закінчення строку чи настання терміну), а не юридичним фак-

том, тобто причиною самого себе. Тож закінчення строку чи настання терміну є самостійним видом юридичних фактів. Крім того, досліджуючи строки як юридичні факти, деякі вчені радянських часів визначали їх юридичними подіями, що не обумовлені у своєму настанні та закінченні вольовою діяльністю людей, оскільки вплив часу є об'єктивною часовою категорією, на котру не може впливати людська воля [2, с. 43].

З огляду на наведене строки в цивільному праві, будь то строки чи терміни, дійсно можна назвати юридичними фактами, а також розглядати їх як елементи фактичних складів, з якими закон може пов'язувати настання певних юридичних наслідків. Отже, як юридичні факти строки, звичайно, цілком відповідають їх основним ознакам, насамперед таким, як пряма або побічна передбачуваність нормами права, фіксація у встановленій законодавством процедурно-процесуальній формі, викликання передбачених законом правових наслідків [2, с. 41–42]. Разом із тим слід звернути увагу на те, що в цивільному праві як юридичні факти більше значення мають терміни, оскільки саме термін є тим моментом у часі, з якого припиняються правові явища. Строк як правоприпиняючий юридичний факт матиме місце лише при продовжуваному припиненні цих явищ, що зустрічається дуже рідко.

Поділ основних часових категорій цивільного права на строки і терміни визнавався ще дореволюційною цивілістичною наукою [1, с. 173], і хоча в дореволюційні часи ці категорії розумілися дещо по-іншому, ніж сьогодні, ми все ж таки погоджуємося з законодавчим підходом до їх визначення і поділу на строки і терміни, з тим змістом, що був укладений в них законодавцем.

За певними джерелами розуміння строків поділяють на дві категорії: як поняття істотної умови договору згідно з ЦК України, зокрема що стосується строку договору, і як сутність строку договору та його вплив на договірне зобов'язання [5, с. 90]. Однак, на нашу думку, строки в цивільному праві мають більшу сферу використання, зокрема як строки позовної давності, як строки набу-

вальної давності, як моменти у часі, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення цивільних правовідносин. У зв'язку з цим строк зобов'язання є лише однією сферою прояву строків у цивільному праві України. З урахуванням того, що строк є відрізком часу, який має початок, перебіг та закінчення [2, с. 41], вплив більшості строків має правоприпиняючий характер, а його встановлення, відповідно, – правовстановлюючий. У цивілістичній літературі строки, як правило, поділяються за змістом на організаційні, матеріально-правові, строки захисту порушених суб'єктивних прав та строки, пов'язані з визначенням правового положення суб'єктів у цивільному праві. Водно-час конкретними строками здійснення цивільних прав в аспекті організаційних строків є: строки існування певного суб'єктивного права; присікальні (преклюзивні) строки; гарантійні строки; претензійні строки [3, с. 68–69; 6, с. 76]. Всі ці строки є правоприпиняючими, оскільки з їх закінченням пов'язані припинення права гарантійного обслуговування чи заміни речі, припинення права на звернення з претензією або припинення інших прав.

В юридичній літературі існують й інші поділи строків, зокрема на строк давності подання заяв, строк давності відшкодування шкоди, строк давності притягнення до відповідальності тощо [7, с. 89], що мають галузевий характер, у зв'язку з чим притаманні лише певним галузям права і при цьому не притаманні цивільному праву.

На нашу думку, всі строки в цивільному праві можна поділити за наслідками, що спричиняють їхнє закінчення, на правовстановлюючі, правозмінюючі і правоприпиняючі. При цьому правоприпиняючі строки за характером встановлення можна поділити на строки давності і строки-умови зобов'язань. Строки-умови зобов'язань є строками, встановленими як моделі юридичних фактів у формі умов зобов'язання, із закінченням яких припиняються певні права чи обов'язки сторін зобов'язання або зобов'язання в цілому. Строки давності – це певні проміжки у часі, зі впливом яких сторони втрачають ви-

значені в законі права. Строки давності відрізняються від строків-умов зобов'язань тим, що встановлюються законом, а строки-умови зобов'язань встановлюються як сторонами в зобов'язаннях, так і законом. На підставі аналізу ЦК України всі строки давності можна поділити на строки набувальної, позовної та відмиральної давності.

Більшість строків визначаються договором за вільним волевиявленням його сторін. У деяких випадках строки визначаються договором, але в межах, визначених законодавством [5, с. 92] (позовна давність, набувальна давність тощо). Однак не слід забувати про принцип свободи договору, який в загальному вигляді і зводиться до права сторін вкладати за домовленістю в договір той чи інший зміст, можливість визначати предметом договору будь-які предмети та дії, залежність форми його укладення цілком від волі сторін, можливість розірвання договору з ініціативи однієї зі сторін тощо [8, с. 66].

Одним із проявів строку як правоприпиняючого юридичного факту є підстава припинення зобов'язань. З цього приводу варто зазначати, що закінчення строку зобов'язання як підстава його припинення не передбачена главою 50 ЦК України, але в той самий час ЦК України містить норми, які визначають закінчення строку як підставу припинення окремих видів зобов'язань. Наприклад, статті 1110, 1149, п. 5 ч. 1 ст. 1141 ЦК України, які встановлюють закінчення строку як підставу припинення, відповідно, ліцензійного договору, припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди та договору простого товариства [4]. Крім того, в юридичній літературі висвітлювалася думка про те, що однією з підстав припинення договору оренди є закінчення терміну, на який він був укладений [9].

Припинення зобов'язання закінченням строку передбачено і зарубіжним цивільним законодавством. Наприклад, ст. 378 ЦК РФ встановлює, що банківська гарантія припиняється із закінченням визначеного в гарантії строку, на який вона була видана [10, с. 63], а п. 1 ст. 186 ЦК РФ визначає, що строк дії довіреності не може перевищувати

трьох років. Якщо ж у довіреності строк не вказано, вона зберігає свою дію протягом року з дня її укладення. Таким чином, повноваження, яке видане на певний строк, припиняється із закінченням цього строку [11, с. 9]. А. Корецький на підставі положень законодавства РФ робить висновок про те, що, за відсутності в законі чи договорі умов про інше, зобов'язання сторін після закінчення строку дії договору не вважаються такими, що припинилися. Цей висновок ґрунтується на положеннях п. 3 ст. 426 ЦК РФ, згідно з якими закінчення строку договору тягне за собою припинення зобов'язання, якщо це передбачено законом чи договором. Договір, в якому немає такої умови, визнається таким, що діє до визначеного в ньому моменту закінчення строку виконання сторонами зобов'язання [12, с. 99].

Закінчення строку дії договору як підстава його припинення є характерним для багатьох договорів. Наприклад, на думку деяких науковців, договір про надання телекомунікаційних послуг має припинятися із закінченням його строку у зв'язку з тим, що споживачеві надається саме можливість доступу до телекомунікаційної мережі, про що споживач може дізнатися тільки підключивши кінцеве обладнання. Тому можуть бути випадки, коли споживач не знатиме про те, що оператор надає йому телекомунікаційні послуги після закінчення строку дії договору [12, с. 100].

Закінчення строку договору як правоприпиняючий юридичний факт призводить до його припинення, а не розірвання, оскільки має об'єктивний характер [13, с. 6]. Крім строку договору, закінчення якого припиняє договір, також можна виділити строки виконання договору (загальні) та строки виконання окремих зобов'язань за договором (проміжні), строк дії засобів забезпечення виконання зобов'язання, наприклад строк дії поруки (ст. 559 ЦК України), строк дії окремих правочинів [5, с. 91]. У зв'язку з наведеним актуальним є поділ усіх строків на преклюзивні (присікальні) і строки здійснення цивільних прав. Преклюзивні строки як правоприпиняючі юридичні факти надають

управомоченій особі певний час для реалізації свого суб'єктивного права, однак вони визначають не строк дії суб'єктивного права у часі (як строки існування суб'єктивних прав), а встановлюють межі існування цивільних прав. Саме в цьому полягає їхнє основне теоретичне і практичне призначення. Прикладами присікальних строків у зобов'язальній сфері є строки здійснення переважних прав (ч. 1 ст. 777 ЦК України, ч. 1 ст. 822 ЦК України), строки поновлення договору (ст. 764 ЦК України), строк дії договору (ч. 1 ст. 821 ЦК України) [6, с. 76–77]. У речових правовідносинах присікальні строки закріплені в п. 5 ч. 1 ст. 406 і п. 4 ч. 1 ст. 416 ЦК України, згідно з якими право сервітуту і право користування земельною ділянкою для забудови припиняється в разі невикористання сервітуту або земельної ділянки протягом трьох років підряд, у зв'язку з чим простежується схожість строків дії договорів і строків, із закінченням яких припиняються обмежені речові права. Всі присікальні строки є відмиральними. З їхнім закінченням пов'язується припинення окремих правових можливостей учасників цивільно-правових відносин. Характерним для відмиральних строків є те, що припинення прав, обов'язків або окремих правомочностей відбувається у випадку їх невикористання протягом певного проміжку часу. Тобто ці права, обов'язки або окремі правомочності припиняються внаслідок невикористання або іншого прояву пасивності учасників цивільно-правових відносин. Вони можуть мати і строковий характер, але причиною їх припинення є не закінчення строку існування, а закінчення строку невикористання протягом певного часу. Використання цих прав або правомочностей зупиняє перебіг відмиральних строків.

Строки припинення зобов'язання належать до тих спеціальних випадків, на яких акцентує увагу М. Брагінський. На думку вченого, до зазначених випадків можна віднести ситуації, за яких зобов'язання, які є змістом договору, втрачають свою силу за наявності зазначених у законі обставин [12, с. 99]. Строк дії зобов'язання або реалізації прав має дуже важливе значення для захисту

прав учасників цивільно-правових відносин. Наприклад, строковість реалізації переважних прав обумовлює скорочені строки позовної давності порівняно з іншими видами цивільних прав. До того ж застосування скорочених строків позовної давності як взагалі, так і щодо переважних прав зокрема визначене насамперед особливістю умов використання того чи іншого способу захисту цивільних прав. Для переважних прав ним виступатиме переведення прав та обов'язків, у зв'язку з чим виділяються два види строків захисту переважних прав: а) один рік – для переведення прав та обов'язків; б) три роки – для відшкодування збитків та застосування інших способів захисту [14, с. 14].

Строк взагалі є універсальною підставою припинення не тільки зобов'язальних, а й будь-яких правовідносин: житлових [15, с. 21], ст. 72 Житлового кодексу України [16], трудових [17, с. 47], статті 36–39, 40–41, 43 та інші Кодексу законів про працю [18], кримінальних, статті 44–49 та інші Кримінального кодексу України [19], екологічних, п. 2 ч. 1 Водного кодексу України [20], п. 2 ч. 1 ст. 79 Лісового кодексу України [21] тощо.

Разом із тим в юридичній літературі існує думка про те, що припинення зобов'язань є правовим наслідком дії юридичних фактів, спрямованих на припинення цивільних прав і обов'язків конкретних суб'єктів. Після настання такого юридичного факту відносини між цими суб'єктами припиняються. Тому закінчення строку дії договору не завжди можна ототожнювати з підставою припинення зобов'язань [22, с. 17]. Ця теза відображена у ст. 764 ЦК України, яка визначає, що в разі, коли наймач продовжує користуватися майном після закінчення строку договору найму, то, за відсутністю заперечень наймодавця протягом одного місяця, договір вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором [4]. Але, на нашу думку, цей приклад є більше виключенням, ніж загальним правилом. Адже за логікою встановлення строку зобов'язання є нічим іншим як визначенням меж існування зобов'язальних правовідносин між визначе-

ними сторонами, а тому його закінчення є правоприпиняючим юридичним фактом. В іншому випадку строки були б позбавлені сенсу і строкові зобов'язанням були б лише правовою фікцією.

Таким чином, можна зробити висновок, що за загальним правилом закінчення строку, на який було укладено договір, є правоприпиняючим юридичним фактом і тягне за собою припинення зобов'язання. Разом із тим в окремих, передбачених законом випадках, закінчення строку зобов'язання є лише умовою припинення зобов'язання. В такому разі правоприпиняючим юридичним фактом буде повідомлення однієї зі сторін про небажання продовжувати зобов'язальні правовідносини або вчинення інших дій, передбачених законом. Невчинення зазначе-

них дій у встановлені строки призводить до продовження зобов'язання на той самий строк і на тих самих умовах.

У зв'язку з тим, що зобов'язання або право припиняється, як правило, в конкретний момент, то і правоприпиняючий юридичний факт в більшості випадків буде мати форму конкретного терміну (моменту) в часі. Водночас не можна не вважати строки, як періоди у часі, правоприпиняючими юридичними фактами, адже сам факт існування строкового зобов'язання підтверджує те, що поступовий вплив строку його дії є нічим іншим як його поступовим погашенням. У зв'язку з чим різниця між строком і терміном як правоприпиняючими юридичними фактами полягає ще й у характері (інтенсивності) припинення правових явищ.

Список використаних джерел

1. Шовкова О. В. Строки і терміни як категорії цивільного права / О. В. Шовкова // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2005. – Вип. 74. – С. 171–176.
2. Вахонєва Т. Поняття та юридична природа строків (термінів) за цивільним законодавством України / Т. Вахонєва // Право України. – 2003. – № 12. – С. 40–44.
3. Вахонєва Т. Цільове призначення цивільно-правових строків / Т. Вахонєва // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 9. – С. 68–71.
4. Цивільний кодекс України : станом на 1 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
5. Печений О. Деякі проблеми строків у договірних зобов'язаннях / О. Печений // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2008. – № 1 (37). – С. 90–94.
6. Хащівська Н. Преклюзивні строки у договорах про передання майна у тимчасове користування / Н. Хащівська // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 7. – С. 75–79.
7. Лукашевская С. Срок давности установления неуплаты обязательных платежей / С. Лукашевская // Хозяйство и право. – 2009. – № 6. – С. 88–91.
8. Борисова В. І. Про спірні питання, що виникають при виконанні юридичними особами окремих видів договорів / В. І. Борисова // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2003. – Вип. 61. – С. 66–72.
9. Мороз М. В. Правові питання оренди майна державних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / М. В. Мороз. – Х., 2000. – 19 с.
10. Гаврин Д. Особенности возникновения и прекращения правоотношения между гарантом и бенефициаром по банковской гарантии / Д. Гаврин // Хозяйство и право. – 2008. – № 11. – С. 58–64.
11. Степанова Н. А. Прекращение представительских правоотношений / Н. А. Степанова // Российская юстиция. – 2008. – № 9. – С. 8–11.
12. Богуцький О. Підстави та порядок припинення договору про надання телекомунікаційних послуг / О. Богуцький // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 11. – С. 99–103.
13. Глазко С. М. Правове регулювання припинення трудового договору: теоретичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / С. М. Глазко. – Х., 2005. – 14 с.
14. Крат В. І. Переважні права: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В. І. Крат. – Х., 2008. – 19 с.

15. Галянтич М. К. Приватноправові засади реалізації житлових прав громадян в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 / М. К. Галянтич – К., 2008. – 30 с.
16. Житловий кодекс Української РСР : станом на 1 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 1983. – № 28. – Ст. 573.
17. Сільченко С. О. Особливості припинення трудових відносин у зв'язку із закінченням строку трудового договору / С. О. Сільченко // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2005. – Вип. 74. – С. 47–54.
18. Кодекс законів про працю : станом на 1 квітня 2012 // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – № 50. – Ст. 375. – (Додаток).
19. Кримінальний кодекс України : станом на 1 квітня 2012 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
20. Водний кодекс України : станом на 1 квітня 2012 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
21. Лісовий кодекс України : станом на 1 квітня 2012 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
22. Коссак В. М. Проблеми припинення зобов'язань за новим Цивільним кодексом України / В. М. Коссак // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – О. : Юридична література, 2004. – Вип. 23. – С. 11–17.

Коструба А. В. Сроки как универсальные правопрекращающие юридические факты в имущественной сфере гражданского права.

Статья посвящена исследованию сроков в гражданском праве как правопрекращающих юридических фактов. Проанализированы виды сроков и формы их влияния на правовые явления. Исследованы механизмы прекращения прав, обязанностей и правоотношений вследствие окончания сроков в гражданских правоотношениях.

Ключевые слова: срок, термин, юридический факт, правопрекращающий юридический факт, прекращение прав.

Kostruba A. V. Terms as universal right-depriving jural facts in the property sphere of civil law.

The article is dedicated to research of terms in a civil law as right-depriving jural facts. The types of terms and forms of their influence on the legal occurrences are analysed. The mechanisms of deprivation of rights, duties and legal relationships as a result of ending of terms in the civil legal relationships are explored.

Key words: period, term, jural fact, right-depriving jural fact, right deprivations.
